

6

Διατάξεις ἀφορῶσαι τοὺς ρέκτορας Ρωμανίας¹.

- Πρῶτον. Περί τοῦ Δουκὸς καὶ τῶν συμβούλων του. Περί τῆς μορφῆς τῆς διοικήσεως τοῦ δουκὸς καὶ τῶν συμβούλων Κρήτης. 1255 Ἰουλίου 9.
- Ὁ δούξ καὶ οἱ σύμβουλοι δὲν δύνανται νὰ πλειστηριάσωσι πρὸς ἴδιον ὄφελος τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν κοινότητα, οὐδὲ νὰ συνάπτωσι δάνειον ἐκ τῶν χρημάτων τῆς κοινότητος.
- Οὔτε νὰ δέχωνται δῶρα παρὰ τῶν Ἰουδαίων, καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν μοναστηρίων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὔτε νὰ δίδωσιν.
- Οὔτε νὰ ἀγοράζωσι τι ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν μοναστηρίων, καὶ τῶν Σιναϊτῶν, ἀλλ' οὔτε νὰ πωλῶσι.
- Ὁ δούξ ὀφείλει νὰ κρατῇ ἀντίγραφον τῆς ἐντολῆς τῶν συμβούλων καὶ οἱ σύμβουλοι τοῦ δουκὸς.
- Οἱ στρατιῶται τοῦ δουκὸς, καὶ οἱ οἰκεῖοι τοῦ δουκὸς καὶ τῶν συμβούλων οὐδεμίαν ἀντιμισθίαν δύνανται νὰ λαμβάνωσιν ἐκ τῆς κοινότητος. Ἐπίσης ὑποχρεοῦνται ἐνόρκως νὰ βεβαιώσωσιν, ὅτι οἱ στρατιῶται τοῦ δουκὸς, ὁ ἐφημέριός του καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ δουκὸς καὶ τῶν συμβούλων οὐδὲν θὰ λάβωσι δῶρον πρὸς ὄφελος αὐτῶν.
- Ὁ δούξ ὑποχρεοῦται νὰ διατηρῇ ἵππον ἄνω τῶν τεσσάρων ἐτῶν, ἀξίας λιτρῶν 100.
- Ὁ ἐφημέριος τοῦ δουκὸς δὲν δύνатаι νὰ κατέχῃ θέσιν ἐν τῇ κοινότητι καὶ νὰ μισθοτεῖται ὑπ' αὐτῆς.
- Ὁ δούξ δύνатаι νὰ πωλήσῃ τοὺς ἵππους του ἓνα μῆνα πρὸ τῆς πιθανῆς ἀναχωρήσεώς του, μετὰ δὲ τὴν πώλησιν ὀφείλει νὰ καταβάλῃ πρὸς τὴν κοινότητα, στριλίαν μίαν ἡμερησίως, δι' ἕκαστον ἵππον.
- Ὁ δούξ τῆς Κρήτης καὶ οἱ σύμβουλοι, ὑποχρεοῦνται νὰ μεταβαίνωσιν ἑφιπποὶ, διὰ τὰ συμφέροντα τῆς νήσου Κρήτης, ἢ νὰ ταξειδεύωσι διὰ θαλάσσης δι' ὑπηρεσίαν τῆς κοινότητος, ἢ ἄλλως πῶς εἴτε ἐν τῇ νήσῳ, εἴτε ἐκτὸς αὐτῆς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινότητος Βενετίας καὶ τῆς νήσου Κρήτης μόνον ὅταν ἤθελεν ἀποφασισθῇ τοῦτο ἐν πλειοψηφίᾳ ὑπὸ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάσσωνος συμβουλίου.
- Ὁ δούξ δὲν δύνатаι νὰ ἔχῃ παρ' αὐτῷ τοὺς φρουροὺς τιμαριωτικῆς προελεύσεως, ὡς εἶχεν ὁ εὐγενὴς κύριος Ἀγγελος Μοροζίνης δούξ Κρήτης, (1255-1259).
- Ὁ δούξ τῆς Κρήτης καὶ οἱ σύμβουλοι δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς πλείονας τῶν δύο Λατίνων μετὰ ὀκτὼ ὑπηρετῶν νὰ μεταβαίνωσι πρὸς συνάντησιν Ἑλλήνος ἐρχομένου εἰς τὴν πόλιν, οὐδὲ εἰς πλείονας τῶν δύο Λατίνων νὰ συνεταρισθῶσι μεθ' Ἑλλήνος, δι' οἷαν δήποτε αἰτίαν ἢ αἴτησιν ἐνώπιον τοῦ δουκὸς καὶ τῶν συμβούλων Κρήτης ἢ τῶν ὀφφικιούχων τῆς κοινότητος.

¹ Αἱ διατάξεις αἱ ἀφορῶσαι τοὺς ρέκτορας καὶ ταμίας ἀριθ. 6 καὶ 7, ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Δρ. G. Μαρτίνου Thomas ἐν τῇ συλλογῇ του «Die ältesten Verordnungen der Venezianer für auswärtige Angelegenheiten κ.λ.», μετεφράσθησαν δὲ καὶ συμπεριελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Β. Ψιλᾶκη, ἐν τῇ ἱστορίᾳ του τῆς Κρήτης (ἐν Χανίοις 1909) παράρτημα Β'. σ. 87-96. Τὰ δὲ ἄρθρα 14^{ον}, 15^{ον} καὶ 16^{ον} τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 ἐγγράφου ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Β', μέρους σ. 70-71.

Θὰ ἦτο ἀνωφελὴς ἢ ἐπαναδημοσιεύσεις ἐνταῦθα τῶν διατάξεων τούτων, πρῶτον μὲν ἐὰν τὸ ἔργον τοῦ Thomas δὲν ἦτο λίαν δυσεύρετον, δεύτερον δὲ ἐὰν ὁ Β. Ψιλᾶκης εἰς τὴν πράγματι περισπούδαστον ἱστορίαν του ἀπέδιδεν ἐν τῇ μεταφράσει τῶν διατάξεων τούτων τὴν πραγματικὴν ἔννοιαν τῶν ὅρων. Πλὴν τούτων ἡ δημοσίευσις τῶν ἐγγράφων τοῦ Μείζονος συμβουλίου τῆς Βενετίας, σὺν τοῖς ἄλλοις προορίζεται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κατὰ τὸ ἐφικτὸν συμπλήρωσιν τῶν διαφόρων capitulare τῶν ὑπαλλήλων τῆς Βενετικῆς πολιτείας ἐν Κρήτῃ.

- Οί σύμβουλοι Κρήτης τοῦ λοιποῦ ὑπάγονται εἰς τὸ συμβούλιον τῶν 5 γερουσιαστῶν, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγένετο.
- 2^{ον} Ὁ δούξ Κρήτης καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, δὲν δύνανται νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν υἱόν, ἀδελφόν ἢ ἀνεψιόν, μεθ' ὧν ἔχουσιν ἀδιανέμητον τὴν περιουσίαν καὶ οἵτινες πρόκειται νὰ ἐμπορευθῶσιν. 1258, Ἰουνίου 14.
- 3^{ον} Ὁ δούξ καὶ οἱ σύμβουλοι τρεῖς κατ' ἔτος ἦτοι κατὰ τετράμηνον, ἐνεργοῦσιν αὐτοπροσώπως ἐν Χάνδακι ἐπιθεώρησιν τῶν ὄπλων τῶν ἱπαρχιῶν τῆς νήσου Κρήτης. Τὰ δὲ τυχόν εἰσπραχθησόμενα πρόστιμα ἔνεκα τῶν ἐλλείψεων τῶν ἱπαρχιῶν τούτων ἀποστέλλουσιν εἰς Βενετίαν, πρὸς ἀγορὰν ἵππων ὑπὲρ τῆς κοινότητος Κρήτης. 1259, Ἰουνίου 6.
- 4^{ον} Οἱ Σύμβουλοι Κρήτης ὀφείλουσι νὰ διατηρῶσιν ἵππους, ἐκ τούτων τὸν ἓνα ἀξίας τοῦλάχιστον 50 ὑπερπύρων, 1259, Ἰουλίου 10.
- 5^{ον} Ὁ δούξ τῆς Κρήτης δὲν δύναται νὰ πωλήσῃ ἢ νὰ ἀποξενώσῃ ἢ νὰ ἐνεχυριάσῃ πλοῖον ἀνήκον εἰς τὴν κοινότητα ἢ τὰ ἐξαρτήματα αὐτοῦ. 1259, Αὐγούστου 11.
- 6^{ον} Περὶ τῶν θνησκόντων τιμαριούχων, τῶν ὁποίων οἱ διάδοχοι δὲν τελοῦσι τὰς ὑποχρεώσεις των ἐντὸς ἔτους, ἀποφασίζεται ὅτι, ἐάν τις τοῦ λοιποῦ δὲν καταγραφεῖ εἰς τὸς δέλτους τῆς κοινότητος καὶ δὲν εἰσαγάγῃ τὰς ἱπαρχίας ἐντὸς τοῦ ἔτους, ὑποχρεοῦται ὁ δούξ νὰ εἰσαγάγῃ ταύτας καὶ νὰ κρατήσῃ ὑπὲρ τῆς κοινότητος. 1259, Αὐγούστου 11.
- 7^{ον} Οἱ κατέχοντες ἱπαρχίας καὶ προσβάλλοντες τὴν κοινότητα, καταδικάζονται εἰς ἐξορίαν, αἱ δὲ ἱπαρχίαι των δημεύονται ὑπὸ τοῦ δουκὸς ὑπὲρ τῆς κοινότητος. 1259, Αὐγούστου 12.
- 8^{ον} Αἱ ἀποφάσεις τοῦ συμβουλίου Κρήτης, λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν διὰ καλπῶν. 1264, Ἰουνίου 11.
- 9^{ον} Ὁ δούξ Κρήτης καὶ οἱ σύμβουλοι δὲν δύνανται νὰ δωρήσωσι ἢ νὰ δώσωσι λόγῳ χάριτος δῶρα κινητὰ ἢ ἀκίνητα ἀξίας ἀνωτέρας τῶν δέκα ὑπερπύρων κατὰ τὸ διάστημα τῆς θητείας των ἕκαστος. Ἐάν τις ἤθελεν κριθῇ ἄξιος δώρου ἢ χάριτος, τότε δύναται νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν δῶρον ἢ χάρις ἀξίας δέκα μέχρις εἴκοσι πέντε ὑπερπύρων. Ἐάν ὁμως εἶναι ἄξιος μεγαλυτέρας χάριτος ἢ δώρου, αὕτη δίδεται κατὰ πλειοψηφίαν τοῦ μείζονος συμβουλίου Βενετίας καὶ Κρήτης. 1273, Ἰουνίου 11.
- 10^{ον} Ὁ δούξ, οἱ σύμβουλοι καὶ οἱ ταμίαι Κρήτης ὅταν μεταβαίνωσιν εἰς ἐκστρατείαν ἢ ἄλλην ὑπηρεσίαν, ὀφείλουσι νὰ συγκατοικῶσιν, ὅπως ἡ δαπάνη αὐτῶν εἶναι μία, ἀποτελοῦντες μίαν ἐταιρίαν καὶ ἓν συμβούλιον. 1264, Ἰουνίου 12.
- 11^{ον} Ὁ δούξ Κρήτης δὲν δύναται νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν σύζυγόν του ἐκλεγόμενος δούξ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς δουκείας του. 1270, Ἰουνίου 3.
- 12^{ον} Ὁ ρέκτωρ Ρεθύμνης ὀφείλει νὰ ἔχῃ δύο ταμίας ἐκλεγομένους ὑπὸ τοῦ δουκὸς καὶ τῶν συμβούλων του. 1273, Ἰουλίου 14.
- 13^{ον} Οἱ ἵπποι τοῦ δουκὸς καὶ τῶν συμβούλων, μέχρι τοῦδε ὄφειλον νὰ ἔχωσιν ἡλικίαν τοῦλάχιστον τεσσάρων ἐτῶν, τοῦ λοιποῦ δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀπὸ 3 ἐτῶν καὶ ἄνω. 1273. 1 Αὐγούστου.
- 14^{ον} Ὁ Γεώργιος Χορτάτζης, ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖνος, ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ υἱὸς του Ἐμμανουήλ καὶ ὁ Σκουρδύλακος, ἅπαντες ἐκ Κρήτης, ἐξορίζονται ἐκ τῆς νήσου, ἐκ τῆς Βενετίας καὶ ἐκ πάσης χώρας ἐξ αὐτῆς ἐξαρτωμένης, ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἐάν ἤθελον συλληφθῇ. Ἐπίσης δημεύονται τὰ τιμάρια καὶ πάντα τὰ ἄλλα κτήματά των κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὑπὲρ τῆς κοινότητος Βενετίας. 1273, Νοεμβρίου 15.
- 15^{ον} Μέτρα λαμβανόμενα κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν. 1273, Νοεμβρίου 15.
- 16^{ον} Ὁ δούξ καὶ σύμβουλοι Κρήτης δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τιμᾶριον εἰς τὸν ὅπωςδήποτε ἐπαναστατήσαντα κατὰ τῆς κοινότητος. 1274, Ἰουνίου 7.
- 17^{ον} Αἱ δαπάναι πρὸς ἀνέγερσιν τῶν δύο φρουρίων καθωρίσθησαν εἰς ὑπέρυρα 7.000, ἐπομένως δι' ἕκα-

στον αντίστοιχῇ δαπάνῃ 3.500 ὑπερπύρων. Ἐὰν ὅμως ἐδαπανήθησαν ὀλιγώτερα τῶν 3.500 δι' ἐν φρουρίον, τὰ πλεονάζοντα δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι, ἀλλ' ἐπανέρχονται εἰς τὴν κοινότητα. Παραγγέλλεται ὁ δούξ καὶ οἱ σύμβουλοι Κρήτης ὅπως ἐνόρκως ἀποδώσωσιν εἰς τὴν κοινότητα τὰ ὑπέρπυρα τὰ ὅποια ἔλαβον ἐκ τιμήματος σίτου καὶ ἄλλα τὰ ὅποια δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ λάβωσι. Ἐὰν δὲ δὲν ἤθελον συμμορφωθῇ πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην ἐμπροθέσμως, νὰ ἀποδίδωσιν ἐξ ἰδίων ἄνευ συγκαταβάσεως.

Ἐπίσης δὲν δύνανται νὰ παρέχωσι τιμάρια εἰς τοὺς μὴ ὑπακούοντας εἰς τὰ διατεταγμένα ἐπὶ πλέον τῶν ὧσων ἔχουσι.

Ἐπίσης ἡ μείωσις τῶν μισθῶν τῶν ὀφφικιούχων καὶ ὁ διακανονισμὸς τῶν καστελλάνων τῶν φρουρίων παραμένουσιν ὡς ἔχουσιν, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ μειωθῇ ἡ δύναμις τῶν φρουρίων ἐπὶ ζημίᾳ τῶν. 1275, Ἰανουαρίου 30.

18^{ον} Οἱ σύμβουλοι Κρήτης δύνανται νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν εἰς χρῆμα λίτρας μόνον ἑκατόν, οὐχὶ δὲ τετρακοσίας ὡς προηγουμένως. 1271. Μαΐου 7.

19^{ον} Περί αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας τοῦ δουκὸς κατὰ ἑκατόν ὑπέρπυρα. 1275, Ἰουλίου 30.

20^{ον} Οἱ λαμβάνοντες παρὰ τῆς συζύγου των εἰς προῖκα ἡμῖς τιμάριον ἢ καὶ πλέον, ὑποχρεοῦνται νὰ τελῶσι τὰς τιμαριωτικὰς ὑποχρεώσεις, ὡς οἱ ἄλλοι τιμαριούχοι.

Ἐπίσης οἱ ὀφείλοντες νὰ διατηρῶσι τιμαριωτικοὺς ἵππους, ἡ ἀξία τοῦ χειροτέρου ἐκ τούτων, δέον νὰ εἶναι 20 τοῦλάχιστον ὑπερπύρων.

Ἐπίσης προστίθεται εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ δουκὸς Κρήτης, ὅπως ἐνόρκως ἀνακρίνει πάντας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἵτινες ἐγένοντο κύριοι τιμαρίου, ἱππαρχίας ἢ πεζῶν, καὶ τηρήσῃ κατὰ τὴν πώλησιν τοὺς ὅρους τῆς διαθήκης, ὡς διετάχθη ὑπὸ τοῦ κληροδοτοῦντος.

Οὐδεὶς τιμαριούχος δύναται ἢ πρέπει νὰ μεταβαίνει εἰς Βενετιάν ὡς πρεσβευτῆς ὅταν ἡ νῆσος εὐρίσκειται ἐν πολέμῳ (ἐπαναστάσει). 1276 Αὐγούστου 30.

21^{ον} Ἐάν τις νυμφευθῇ ἐν Κρήτῃ, λάβῃ δὲ εἰς προῖκα τιμάριον τι, ὑποχρεοῦται νὰ τελῇ τὰς τιμαριωτικὰς ὑποχρεώσεις αὐτοπροσώπως, τὸ δὲ τιμάριον καταγράφεται ἐπ' ὀνόματι τοῦ συζύγου, ὅστις ἐξασφαλίζει τοῦτο διὰ τῶν κτημάτων του. Ἐὰν ὁ σύζυγος δὲν θελήσῃ νὰ συμμορφωθῇ τὸ τιμάριον πωλεῖται καὶ ἀποζημιοῦται διὰ τὴν προῖκα του.

Οὐδεμία γυνὴ δύναται δι' ἀποφάσεως δικαστικῆς νὰ γίνῃ κυρία τιμαρίου, πλὴν ἂν αὕτη ἔχει υἱόν, ὅστις ὀφείλει νὰ δώσῃ τὸν νενομισμένον ὅρκον τοῦ τιμαριούχου καὶ νὰ τελῇ τὰς ὑποχρεώσεις του.

Ἐὰν δὲ ὁ υἱὸς εἶναι ἀνήλικος, ἡ εἰρημένη γυνὴ ὀφείλει νὰ ἀναθέσῃ εἰς ἄλλον νὰ ὑπηρετήσῃ κατὰ τὸ σύστημα ἄλλων τιμαρίων, μέχρις ἐνηλικιώσεως αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως τὸ τέκνον εἶναι θυγάτηρ θὰ ἀνατίθεται ὡσαύτως εἰς ἄλλον νὰ ὑπηρετήσῃ μέχρι τοῦ γάμου της, ὅποτε τὴν ὑποχρέωσιν θὰ ὑπέχει ὁ σύζυγος αὐτῆς. Ἄλλως τὸ τιμάριον πωλεῖται καὶ ἀποζημιοῦται.

Ὁ δούξ δὲν δύναται νὰ δέχεται ἢ νὰ ἐπιτρέπῃ νὰ δέχωνται ὑπὲρ τοὺς δύο στριλίνους δι' ἕκαστον μουτζούριον ἄλατος.

Παραγγέλλεται εἰς τὸν δούκα, ὅπως ἐνόρκως βεβαιώσῃ ὅτι θὰ στεγάσῃ τὸν ναύσταθμον. 1281, Αὐγούστου 6.

22^{ον} Ὁ δούξ καὶ οἱ σύμβουλοι Κρήτης ὀφείλουσι νὰ βεβαιώσωσιν ἐνόρκως, ὅτι θέλουσι διατάξῃ νὰ κατασκευασθῇ ὁ ναύσταθμος Κρήτης, εἰς τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ περιλάβῃ τὸν στόλον ὑπὸ στέγην. Πρὸς τοῦτο νὰ τεθῇ εἰς τὰς ἐντολάς των ὅτι δύνανται νὰ συνάψωσι δάνειον 1500 ὑπερπύρων, τὰ ὅποια δὲν θὰ δύνανται νὰ δαπανηθῶσι δι' ἄλλον σκοπόν. Ἐκ δὲ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Κρήτης θὰ δαπανῶσι τόσα ὅσα θὰ εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ναυστάθμου. 1281, Δεκεμβρίου 2.

23^{ον} Ὁ δούξ τῆς Κρήτης δύναται νὰ δαπανήσῃ λίτρας 2.000, ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῶν караβανίων καὶ

τῶν πλοίων μας ἐν πορείᾳ εὐρίσκομένων, ἐκ τῶν 10.000 τὰς ὁποίας δύναται νὰ δανεισθῇ πρὸς στρατολογίαν καὶ ἐξοπλισμὸν πλοίων. 1282, Ἰανουαρίου 4.

24^{ον} Ἡ ροῦγα μαῖστρα (λεωφόρος) τοῦ Χάνδακος ἡ ἀνήκουσα εἰς τὴν κοινότητα, ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Τίτου πρὸς τὴν θάλασσαν νὰ ἐνοικιασθῇ διὰ δημοπρασίας. Ἐπίσης ἑτέρα ροῦγα ἣτις εὐρίσκεται εἰς ἄλλην πλευρὰν ἄγουσα πρὸς τὴν θάλασσαν νὰ ἐνοικιασθῇ καὶ αὕτη ἐπὶ 29 ἔτη. Ὁ ἐνοικιαστής ὑποχρεοῦται νὰ κτίσῃ τὴν πρὸς τὴν ροῦγαν πρόσοψιν διὰ λίθων καὶ ἀσβέστου. 1282, Φεβρουαρίου 24.

25^{ον} Ὁ δούξ καὶ οἱ σύμβουλοι δὲν δύνανται νὰ ταξειδεύωσι διὰ θαλάσσης ἐκτὸς τῆς νήσου, εἰ μὴ μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ μεταβαίνωσιν εἰς ἄλλο μέρος τῆς νήσου. 1282, Ἰουλίου 7.

26^{ον} Περὶ μονοπωλήσεως τοῦ ἁλατος. Τὰ εἰπραττόμενα νὰ δαπανῶνται διὰ τὴν ὀχύρωσιν τῶν φρουρίων Κρήτης. Ἐπίσης ὑπὲρ τῶν φρουρίων νὰ δαπανῶνται τὰ εἰπραττόμενα ἐν Κρήτῃ ἐκ τοῦ φόρου τοῦ ἄρτου. 1279, Αὐγούστου 8.

F^o 69r ***Incipit rubrica continens sub se consilia omnibus et singulis rectoribus Romanie pertinentia.***

Sed primo de ducha et consiliariis Crete. De forma regiminis duche et consiliariorum Crete.

1 Millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, Indictione XIII, die VIII intrante Julio.

Capta fuit pars in consilio maiori, quod ducha Crete qui ad presens eligi debet, et qui decetero in dicto regimine fuerint et consilarii non debeant
5 aliquid incantare nec incantari facere, nec comperare, nec comperari facere, aliquo modo uel ingenio de illo communis ad suam utilitatem, nec accipere non debeant, nec accipi facere aliquid mutuo, de illo communis, aliquo modo uel ingenio ad suam utilitatem.

Item quod recipere non debeant nec recipi facere aliquo modo uel ingenio,
10 aliquod presens uel donum a Judeis, nec a monasteriis Imperialibus Grecorum, ad suam utilitatem.

Item quod non debeant comperare nec comperari facere aliquid a monasteriis Imperialibus, nec a Sinaitis aliquo modo uel ingenio ad suam utilitatem.

Item quod ducha habeat exemplum commissionis consiliariorum, et consilarii habeant exemplum commissionis duche.
15

Item quod miles dicti duche, nec aliqui de familia duche nec de familia consiliariorum debeant habere aliquod salarium a communi. Et quod miles duche, et presbyter, et omnes de familia dicti duche et consiliariorum, adstringatur sacramento de non accipere aliquod donum, nec presens ad utilitatem ipsorum duche
20 et consiliariorum, modo aliquo uel ingenio.

Item quod ducha habere debeat unum equum, qui sit a quatuor annis supra, de pretio librarum c.

Item quod presbyter dicti duche non debeat habere aliquod offitium communis, nec sallarium a communi.

Item quod ducha Crete infra unum mensem possit uendere suos equos postquam reddere crediderit; et postquam equos suos uendiderit, debeat ab inde in antea pro quolibet equo dimittere debeat in communi unum sterlinum per diem. 25

Item quod ducha Crete et consiliarii teneantur et debeant, si maior pars minoris et maioris consilii eis dixerint equitare pro utilitate insule Crete, uel ire in seruitio communis per mare, uel ire alio, tam in dicta insula quam foras de insula pro utilitate communis et insule Crete; secundum quod captum et ordinatum fuerit per maiorem partem minoris et maioris consilii. Et debeat ducha computare de suo hauere omni die yperperum unum et consiliarii, pro quolibet, karatos decem de suo hauere omni die, usque dum in seruitio ipso communis steterint. 30

Item quod ducha predictus non debeat habere serzentes quos habuit nobilis uir Angelus Maurocenus ducha Crete. 35

Post hec die XVI intrante mense Julii capta fuit pars in maiori consilio et ordinatum:

Quod ducha Crete et consiliarii non permittant ultra duos Latinos cum VIII seruitoribus ire obuiam alicui Greco in ciuitatem uenienti, nec permittant ultra duos Latinos associare aliquem Grecum pro aliquo facto uel petitione coram ducha Crete et consiliariis uel offitialibus communis Crete. 40

Item, eo die capta fuit pars quod consiliarius Crete qui eligi debent ad presens et qui decetero electi fuerint sint sub consilio et ordinamento v ancianorum sicut hactenus consiliarii Crete erant.

2. Quod ducha et consiliarii Crete non ducant secum filium, fratrem uel nepotem non diuisos.

Millesimo ducentesimo LVIII. Indictione prima, XIII exeunte Junio.

Capta fuit pars in Consilio maiori et ordinatum, quod decetero ducha Crete et consiliarii eius non debeant neque possint conducere secum siue tenere filium, fratrem, uel nepotem, qui non sint diuisi ab ipsis, qui debeant exercere nec uti mercadantiam per se nec per alios, et hoc addatur in eorum capitulari sicut fuerit oportunum. 45

3. Duche et consiliariis Crete de uidendis guarnimentis.

Millesimo ducentesimo LVIII. Indictione II, die VI exeunte Junio.

Capta fuit pars in consilio maiori et ordinatum quod addatur in commissione duche Crete et consiliariorum qui Cretam decetero iuerint et consiliarii qui sunt ibidem quod ipsi uel maior pars eorum debeant ter in anno, uidelicet omni quarto mense uidere in ciuitate Candie munitiones de cauallariis insule Crete, uidelicet a scala usque Syteam, et conscentiant nec permittant quod uideantur per aliquam personam nisi per eos, et in alio loco nisi in ciuitate Candie, ut dictum est; et quod pecuniam totam que intrabit pro condemnationibus que facte fuerint occa- 55

sione disguarnitionum ipsarum caualariarum mittere debeant Venecias de qua comperari debeant equi pro communi Crete et ad insulam Crete transmitti.

4. Consiliariis Crete de tenendis equis.

60 Millesimo ducentesimo LVIII. Indictione II, die X exeunte Julio.

Capta fuit pars quod consilarii Crete, tam apud Candiam, quam apud Caneam et Rethimum, sive alibi insula Crete existentes, debeant de equis, quos habere et tenere debent habere et tenere unum de yperperis L ad minus uel inde supra.

5. De non uendendo uel alienando aliquo ligno communis Crete.

65 Millesimo ducentesimo LVIII. Indictione II die XI intrante Augusto.

Capta fuit pars quod ponatur in commissione duche Crete, quod nullo modo uel occasione aliqua, aliquod nauigium communis debeat pignorare, uendere uel alienare, nec coreda ipsius.

6. De militibus qui non faciunt se scribi infra annum.

Millesimo ducentesimo LVIII. Indictione II, die XI intrante Augusto.

70 Capta fuit pars quod quando milites Crete moriuntur, illi qui eis succedunt, non tenerentur facere guarnitiones infra annum unum. Capta fuit pars et ordinatum, quod si aliquis decetero fuerit qui non fecerit se scribi in quaternis communis, et eas caualarias intromiserit infra unum annum, teneatur ipse ducha ipsas cauallarias intromittere et tenere pro communi.

7. De illis qui habent cauallarias et faciunt offensiones.

75 Millesimo ducentesimo LVIII. Indictione II, die XII intrante Augusto.

Capta fuit pars et ordinatum, quod si fuerit aliquis qui habeat cauallarias in insula Crete qui fecerit offensionem communi, propter quam debeat bannizari, teneatur ducha chauallarias illas quas habuerit intromittere et retinere pro communi, et hoc dictum est tam de illis qui nunc sunt, quam de cetero fuerint bannizati.

8. Quod consilia Crete uadant circum cum bussolis.

80 Millesimo ducentesimo LXIII. Indictione VII, die XI intrante Junio.

Pars fuit capta inter XL, quod consilium quod fit in Creta debeant ire partes circum cum bussolis, et partes non possint esse firme nisi capte erunt pro maiori parte maioris consilii, sicut fit in Veneciis, et hoc iungatur in capitulare duche.

Fo 70r 9. De Gratiis faciendis.

Millesimo ducentesimo LXXIII. Indictione VII, die XI intrante Junio.

85 Capta fuit pars, quod ducha Crete et consilarii non possint donare nec facere gratiam de mobile nec de stabile ultra X yperpera uni homini, pro quolibet per

totum suum tempus et si aliquis esset dignus donis et de gratiis, quod ducha et consiliarii non possint ei facere dona nec gratiam a x usque ad xxv yperpera supra. Si aliquis esset dignior donis et gratiis non possint facere dona nec gratiam, nisi cum voluntate domini Ducis et maioris partis maioris consilii Veneciarum si eis placuerit et cum voluntate maioris partis consilii Crete et non aliter. 90

10. Quando ducha et consiliarii et camerarii Crete uadunt in exercitu.

Millesimo ducentesimo LXXIII. Indictione VII, die XII intrante Junio.

Capta fuit pars, quod quandocunque ducha Crete, et consiliarii et camerarii exhibunt de Creta in exercitu, uel in aliis negotiis, debeant manere ducha et consiliarii et camerarii in simul et ad unum expendium et unam societatem et unam curiam. 95

11. Quod ducha Crete non possit portare secum uxorem.

Millesimo ducentesimo LXX. Indictione XIII, die III intrante Junio.

Capta fuit pars quod, qui erit electus ducha non possit ducere secum uxorem suam in regimine duchatus.

12. Quod ille qui ibit rector Rithimum habeat duos camerarios.

Millesimo ducentesimo LXXIII. Indictione prima, die XIII intrante Julio. 100

Capta fuit pars, quod consiliarius Crete qui ibit decetero rector ad Rethimum, debeat habere duos camerarios, qui eligantur per ducham et consiliarios et habeant suos quaternos cum quibus ueniant cum rectore ad faciendum rationem.

13. De equis duche et consiliariorum.

Millesimo ducentesimo LXXIII. Indictione prima, die primo Augusti.

Capta fuit pars, cum contineatur in commissione duche et consiliariorum de Creta, quod equi, quos conduxerint debeant esse de annis quatuor et inde supra; quod omnes illi qui decetero electi fuerint, possint conducere de equis de tribus annis et inde supra, et si consilium est contra, sit reuocatum quantum in hoc. 105

14. De Grecis bannitis de insula Crete.

Millesimo ducentesimo LXXIII. Indictione II, die XV intrante Novembri.

Pars fuit capta, quod Georgius Curtacius et Michali et Constantinus eius filij, et Theodorus Curtacius et eius filius Manuel et Scurdilachus de Insula Crete, sint perpetuo forbaniti de Veneciis, de Crete et de omni parte dominii Veneciarum, et si predicti uel eorum aliquis venerint aliquo tempore ad manus signorie, quod sine aliqua conditione debeant mori, et quod sine remissione aliqua, et sine aliqua spe restitutionis, ipsi et eorum heredes, omnes in perpetuum sint priuati de eorum feudis et de omnibus aliis eorum bonis mobilibus et immobilibus que habent, haberent in insula, seu in aliqua alia parte dominii Veneciarum, que quidem feuda et 115

bona omnia eorum sine conditione aliqua in commune Veneciarum deueniant et ipsi uel eorum heredes omnes, nullo unquam tempore possint uel debeant habere
120 feudum uel possessiones aliquas in insula Crete.

15. Contra bannitos Crete et rebelles.

Millesimo ducentesimo LXXIII. Indictione II, die XV intrante Nouembri.

Fuit capta pars quod duchae Crete et consiliariis committatur quod debeant facere stridari et sic per eos debeat obseruari, quod aliquis non possit uel debeat mittere litteras, nuntium nec ambaxatam, nec recipere nec mercaciones dare
125 nec recipere cum aliquo Greco, qui sit rebellis, et si aliquis feudatus tam miles, quam serzentus fuerit facere contra predicta, ammittere debeat feudum, quod feudum non possit restitui ei sive heredibus aut successoribus suis, nisi dominus Dux cum v consiliariis, xxx de xl, et due partes maioris consilii inde concordantes extiterint. Item si burgensis aliquis, ut superius dictum est fecerit contra hoc,
130 amittere debeat burgesium et sit bannizatus et non possit ei restitui burgesia, nec extrahi de banno nisi cum ordine supradicto. Item quod si aliquis latinus, tam Venetus, quam forensis fecerit contra hoc, amittat yperpera cc, et sit bannitus, et si non poterit soluere, poni debeat in maiori carcere in quo stare debeat per duos annos, et explecti duo anni si non soluerit sit in banno. Item si aliquis Grecus,
135 contra predicta, ire temptauerit, amittere debeat unam manum et unum pedem.

Saluo tamen quod si aliquibus supradictorum littera aliqua presentata fuerit, quod ipse incontinenti teneatur presentare hominem et literam domino Duche uel illi, aut illi qui loco duche fuerit. Et si hoc fecerit non cadat in pena superius nominata. Et addatur in commissione duche Crete ante quam uadat totum
140 quod superius dictum est, quod sic teneantur facere obseruare.

16. Quod Ducha et consilarii Crete non possint reddere feudum alicui qui reuelabit communi aliquo modo.

Millesimo ducentesimo LXXIII. Indictione II, die VII intrante Junio.

Capta fuit pars, quod in commissione duche et consiliariorum Crete, qui de cetero eligentur, adiungatur et mittatur precipiendo istis qui nunc sunt per litteras domini Ducis per sacramentum, quod si aliquis Grecus qui habet, uel de cetero
145 habebit feudum a domino Duce, uel aliquis qui nunc est franchus, uel decetero erit franchus, decetero reuelabit dominio uel fecerit contra fidelitatem, quod non possint ei reddere feudum, uel franchitatem aliquo modo uel ingenio, nec ei facere aliquam gratiam, nec reddere, dare uel donare ei aliquod donum uel cambium. Item quod si aliquis Latinus, Uasmulus, Blacus, Turcus et de omni genere, excepto de
150 Grecis reuelabit dominio, non possit per aliquod tempus, ipse nec sui heredes habi-

tare in tota insula Crete, et si habitarent debeant esse uillani communis perpetuo.

F^o 70^t 17. Duche et consiliariis Crete.

Millesimo ducentesimo LXXIII. Indictione III, die penultima Januarii.

Capta fuit pars, quod de facto duorum castrorum que ordinata sunt fieri, pro quibus debebant expendi, yperpera $\frac{M}{VII}$, pro communi Veneciarum, quod in uno dictorum castrorum quod factum est non possint esse expensata ultra $\frac{M}{III}$ D. 155 yperpera et si aliud fiet non possit tolli nec expensari ultra alia $\frac{M}{III}$ D. yperpera, et si fient non possint dicta yperpera uel aliqua ex eis tolli sed remaneant in communi. Et si in alio castro facto sunt expensata ultra yperpera $\frac{M}{III}$ D illud plus reuertatur in communi.

Item quod precipiatur duche et consiliariis de Creta per sacramentum quod 160 restituant in commune yperpera que acceperunt de frumento, et alia que non debebant uel poterant recipere, et si non restituerint ad terminum eis datum quod de suo proprio restituere teneantur, et de suo proprio debeat tantum tolli sine conditione.

Item quod respondeatur dictis duche et consiliariis quod non possint dare 165 seruentariam uel alia aliquibus qui reddirent ad mandata, ultra ea que habuerunt sicut fuit ordinatum.

Item quod illa diminutio quam ipsi fecerunt de salario officialium et de ordi- namento de castellanis castrorum sit firmum, saluo quod uarnitio castrorum non minuantur in preiudicium castrorum. 170

18. Quod consilarii Crete non teneantur portare secum ultra libras c.

Millesimo ducentesimo LXXV. Indictione tertia, die VII intrante Maio.

Capta fuit pars, quod cum consilarii de Crete tenerentur quilibet eorum portare secum libras cccc, quod decetero non teneantur portare nisi libras c, et capitulum primum in hoc sit reuocatum.

19. De augmento salarii duche Crete.

Millesimo ducentesimo LXXV. Indictione III, die penultima mensis Iulii. 175

Capta fuit pars quod duche Crete debeat addi pro salario yperpera c ita quod habeat yperpera M sicut habebat DCCCC.

20. Quod qui habet in Creta mediam militiam pro uxore, teneatur seruire ut alii milites.

Millesimo ducentesimo LXXVI. Indictione IIII, die penultimo exeunte Augusto.

Capta fuit pars, quod omnes illi qui habent, uel decetero habebunt in insula Crete pro uxoribus suis usque ad mediam militiam uel inde supra, teneantur ser- 180 uire sicut tenentur alii milites de Creta. Et addatur in commissione duche quod teneantur sic facere obseruare.

Item quod omnes illi qui tenentur tenere equos per feudum quod peior equus debeat esse ualoris XX yperperorum et inde supra.

185 Item quod addatur in commissione duche Crete quod teneantur sacramento inquirere de omnibus, tam hominibus quam mulieribus, qui, uel que, remanserunt uel de cetero remanebunt commissione alicuius qui commisit uel de cetero committet ad uendendum aliquam cauallariam uel seruentariam et facere obseruari formam testamenti in uenditione sicut testator duxerit ordinandum.

190 Item quod aliquis de feudatis communis non possit nec debeat uenire Venecias pro ambaxata quando est uerra¹ in ipsa terra.

21. Duche et consiliariis Crete.

Millesimo ducentesimo LXXXI. Indictione VIII, die VI Augusti.

Capta fuit pars quod si aliquis accipiet uxorem in Creta et habebit in dotibus feudum aliquod, quod ipse debeat et teneatur seruire in propria persona deinceps, et debeat illud feudum scribi marito per extimacionem factam a ducha uel ab
195 aliis sicut uidebitur duche et suo consilio, ita quod ipse maritus faciat quod illud feudum sit pignus illi sue uxori, et quod etiam fatiat ei securitatem super omnia sua bona. Et si ipse maritus hoc nolet uendatur feudum et soluatur inde marito de suis dotibus, et hoc iungatur in commisssione duche et consiliariorum.

200 Item quod non debeat dari pro iudicatu alicui donec aliquod feudum, saluo quod si ipsa haberet filium qui posset seruire ipse debeat iurare et seruire. Et si ipse filius esset minor quam de seruitio, ipsa donna debeat et teneatur facere quod alius seruiat secundum formam aliarum militiarum, et quando ille filius erit talis etatis, quod possit eam militiam seruire, recipiat ipsam et seruiat ut
205 dictum est. Et si haberet filiam similiter faciant illam miliciam seruire aliquem alium donec ipsa filia nubat et postea maritus ipsius, ipsam suscipiat et seruiat secundum formam aliarum miliciarum. Et si ipsa hoc nolet, ipsa militia uendi debeat et inde soluatur sibi de sua repromissa. Et hoc iungatur in commissione duche et consiliariorum.

210 Item quod ducha non debeat accipere uel permittere accipi de mensura salis ultra duos strilinos.

Item quod mittatur duche sub debito iuramenti, quod faciat cohoperiri arsenatum.

22. Quod ducha et consilarii faciant fieri unum arsenatum.

Millesimo ducentesimo LXXXI. Indictione X, die secunda Decembris.

215 Fuit capta pars quod mittatur precipiendo duche et consiliariis Crete sub

¹ = Guerra. Ducange. Glossarium.

debito sacramenti quod debeant fieri facere arsenatum Crete, ita quod nauilium in eo possit stare sub cohopto; et pro predictis faciendis fiat eis commissio de accipiendo mutuo yperpera MD, et non possint ea expendere in alio aliquo modo. Et de intratis Crete recuperent et accipiant et expendant tantum in predicto negotio quod arsenatus bene compleatur. 220

23. Quod ducha Crete possit expendere libras $\frac{M}{II}$ pro securitate carauane et gentis nostre, euntis et redeuntis de libris $\frac{M}{X}$ quas potest expendere pro exercitu faciendo.

Millesimo ducentesimo octuagesimo primo. Indictione X, die IIII Januarii.

Cum commissum fuerit duche Crete, quod possit accipere mutuo libras $\frac{M}{X}$ si expedierit pro faciendo exercitu et armandis. Capta fuit pars, quod de dictis libris $\frac{M}{X}$ ipse possit expendere libras $\frac{M}{II}$ pro securitate carauane et nauilii euntis et uenientis, et si consilium est contra sit reuocatum. 225

24. Quod Ruga maistra de Candia affictetur per incantum.

Millesimo ducentesimo LXXXI. Indictione X, die XXIII Februarii.

Capta fuit pars quod Ruga maistra de Candida, que est communis a Sancto Tito uersus mare debeat affictari, et etiam alia Ruga que est ab alio latere uersus eam et uersus mare per incantum pro communi ad XXVIII annos et qui eam uel eas acceperit teneatur facere fieri faciem de ante super Ruga de petra et calcina. Et si consilium est contra sit reuocatum quantum in hoc. 230

25. Duche Crete.

Millesimo ducentesimo LXXXII. Indictione X, die VII Julii.

Capta fuit pars, quod committatur duche et consiliariis Crete, quod non possint per mare exire extra insulam Crete occasione eundi alibi quam in insula Crete. 235

26. Quod sal Crete ponatur in gabella, et de dacio panis.

Millesimo ducentesimo LXXVIII. Indictione VII, die VIII Augusti.

Fuit capta pars quod sal Crete ponatur in gabella communis Crete, et quicquid inde recipietur expendatur in munitione castrorum insule Crete que muniuntur pro communi, cum ordine qui uidebitur duche et suo consilio. Item quod quicquid recipietur in Creta de dacio panis similiter expendatur in munitione dictorum castrorum que muniuntur pro communi. 240

7

Διατάξεις ἀφορῶσαι τοὺς ταμίαις Κρήτης

1^{ον} Οἱ ταμίαι Κρήτης δικαιοῦνται ὑπέρπυρα 12, δι' ἐνοίκιον κατοικίας, ἥτις νὰ εἶναι τῆς ἀρεσκείας των, δὲν δύνανται ὅμως νὰ κατοικῶσιν εἰς οἶκημα τῆς κοινότητος.

